

तीन प्रकारका क्षमता भएका प्राणीहरूको मार्ग

नजिक तथा टाढा रहेका प्रिय मित्रहरू,

आशा गर्दछु सधैं झैं यो सन्देशले तपाईंलाई खुसी, स्वस्थ र खुसी पाउनेछ। आजको गुरु रिन्योछे दिवसमा, म तपाईंसँग लामरिम् येशे ज्यिङ्पो (मार्ग क्रम प्रज्ञा सार)बाट केही श्लोकहरू साझा गर्न चाहन्छु, जसमा तीन प्रकारका क्षमता भएका प्राणीहरूलाई उपयुक्त मार्गहरू समावेश भएको छ।

लामरिम् येशे ज्यिङ्पोमा उल्लेख छ:

गुरुले शिष्यको मनमा रहेको विश्वास, वैराग्य

र करुणाको आधारमा उपयुक्त शिक्षा दिनुपर्छ।

यी तीन गुणहरू तीन प्रकारका क्षमता भएका प्राणीहरूको निमित्त मार्गको सार हो, जसमा बुद्धका सबै शिक्षाको सार समावेश छ।

पहिला, विश्वासको माध्यमबाट मार्गमा प्रवेश गरिन्छ। यहाँ विश्वास भन्नाले बुद्ध धर्मको आधारभूत कर्म हेतु र फलमा विश्वास हुनुलाई जनाउँछ। हाम्रा सबै सुख र दुःखहरू हाम्रा कुशल र अकुशल कर्महरूको परिणाम हो, हाम्रो आशय अनुसार कुशल वा अकुशल निर्धारण हुन्छ, अर्थात् मोह, राग, र द्वेष; तीन विषयहरूको उपस्थिति वा अनुपस्थितिमा भर पर्छ भनी जान्नु नै कर्ममा विश्वास गर्नु हो। तीन विषयबाट प्रेरित कार्यहरू अकुशल हुन् भने मैत्री र करुणाले प्रेरित कार्यहरू कुशल कर्म हुन्।

यो बौद्ध शिक्षाको मूल हो तसर्थ कर्म, हेतु र फल तथा बुद्धले सिकाउनु भएको दश कुशल र अकुशल बारे चिन्तन गर्न आवश्यक छ। थप, आफ्ना कार्यको प्रकृति बारे चिन्तन गर्नु पर्छ, सञ्चित सबै पुण्यहरू परिणामना गर्नुपर्दछ, र सबै पाप कर्मको देशना गर्नुपर्दछ । यसको लागि उद्देश्य, स्मृति(सचेतता), सम्प्रजन्य(सतर्कता) र अप्रमाद(सावधानी) आवश्यक छ।

यसैको आधारमा वैराग्य उत्पन्न गरेर मध्यम क्षमता भएका प्राणीहरूको मार्गमा प्रवेश गर्न सकिन्छ। वैराग्यको अनुभव भवचक्र(संसार) र यसको कारणको बुझाइमा आधारित छ। संसार चक्र आठ लौकिक धर्महरूको प्रभावले घुमी रहन्छ, यसले गर्दा नजिककाहरूसँग राग र नजिक नभएकाहरू देखि द्वेष उत्पन्न हुन्छ। यो सबै मोहबाटै उत्पन्न भएका हुन्। यस प्रक्रियालाई चित्रे र यसबाट मुक्त हुने चाहनाबाट वैराग्य भाव जाग्दछ।

वैराग्य अत्यावश्यक छ किनकि वैराग्य बिना तीन भवबाट मुक्ति हुन सकिँदैन जसको जरा अहङ्कारमा गएर गाडिएको छ। जसरी बिरामीलाई निको हुनको लागि रोगबाट मुक्त हुने चाहना हुनुपर्छ, नत्र उसले निको हुनको लागि कुनै प्रयास गर्दैन, ठिक त्यसरी नै दुःखबाट मुक्ति पाउनको लागि प्रयास गर्न र अन्ततः मोहको जरा काटेर निर्वाण प्राप्त गर्नको लागि वैराग्य चाहिन्छ। बिना वैराग्य मध्यम क्षमता भएका प्राणीहरूको मार्गमा प्रवेश गर्न सकिँदैन।

अन्तमा, बोधिचित्तको मूल करुणा हो। तर करुणा मात्रै पनि पर्याप्त छैन। यसलाई क्रमिक रूपमा प्रशिक्षित गर्दै बोधिचित्तमा रूपान्तरित गर्नु पर्छ जुन उच्चतम क्षमता भएका प्राणीहरूको मार्ग हो।

बुद्धका सबै उपदेशहरू, गुरु रिन्पोछेका उपदेशहरू र सम्पूर्ण सद्धर्म नै तीन प्रकारका क्षमता भएका प्राणीहरूको मार्ग क्रममा आधारित छ। क्रमशः विश्वास, वैराग्य र बोधिचित्तमा आधारित छ। तीन प्रकारका मार्गहरू पूर्णतया साधकको चित्तवृत्ति र आशय मा भर पर्दछ, न की उसले गरी रहेका अभ्यासमा।

त्यस कारण आफ्नो आशय जाँचेर अभ्यासमा र मार्गमा आफू कहाँ छु भनेर थाहा पाउन आवश्यक छ। तपाईंले के अभ्यास गर्नुहुन्छ त्यसले फरक पार्दैन। यदि तपाईंसँग वैराग्य छैन भने, तपाईं अझै मध्यम क्षमता भएका प्राणीहरूको मार्गमा प्रवेश गर्नुभएको छैन। यदि तपाईंसँग बोधिचित्त छैन भने, तपाईं अझै उच्च क्षमता भएका प्राणीहरूको मार्गमा प्रवेश गर्नुभएको छैन। तसर्थ, तपाईं अभ्यासको कुन स्तरमा हुनुहुन्छ भन्ने कुरा पूर्णतया तपाईंको दृष्टिकोण कस्तो रहेको छ भन्नेमा आधारित हुन्छ। कर्मको बारे, संसारको बारे, र प्राणीहरूको बारे तपाईंको दृष्टिकोण कस्तो छ भन्ने तथ्यले तपाईं कुन मार्गमा हुनुहुन्छ भनेर निर्धारण गर्दछ।

तसर्थ, आजको गुरु रिन्पोछे दिवसमा, म आशा गर्दछु कि तपाईंले आफ्नो मनमा हेर्नुहुन्छ र आफू कुन मार्गमा छु भनी थाहा पाउन आफ्नो दृष्टिकोणहरूलाई जाँच्नु हुनेछ।

असीम माया सहित,

सर्व मंगलम्।

फागछोग रिन्पोछे